

CABARET BERLIN

På ett ställe blåser en dvärg världens största såpbubblor. På ett annat trängs de allvarliga i slitna kostymer och komiskt höga hattar. Berlin är ett tillstånd. Bobo Karlsson och Bruno Ehrs kastar sig in i en cirkus som aldrig förändras oavsett hur mycket åren går och hur många avancerade krogar som slår upp portarna.

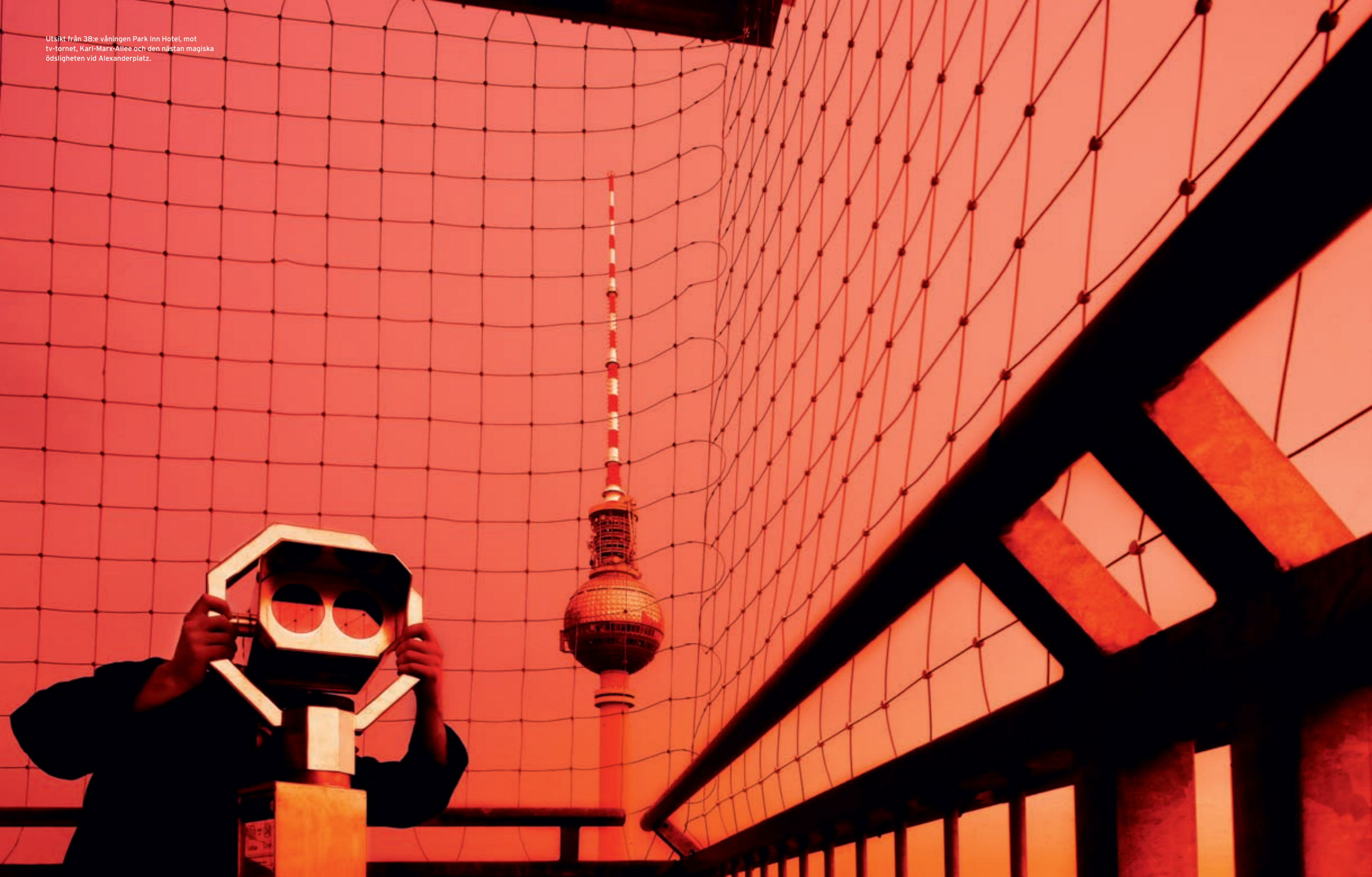
TEXT Bobo Karlsson FOTO Bruno Ehrs

Längs Spree, tidigare mest gömd i det grå bakom muren, sjuder det nya färgstarka Berlin. Som här vid Badeschiff, importerad sand och badstrand.

Utsikt från 38:e våningen Park Inn Hotel, mot tv-tornet, Karl-Marx-Allee och den nästan magiska ödsligheten vid Alexanderplatz.

Berlin tävlar med New York om att vara konstnärshettot i tiden. Och klubblivet är sockerbiten som försöker locka alla unga flygare i natten att just här gå hem senare än i staden som aldrig sover. Berlin slåss med Venedig och Cannes om att leka Hollywoodglamour och attrahera ett cineastiskt Europa med sin spektakulära årliga filmfestival.

Det alternativa och avantgardet snurrar från stadsdel till stadsdel mellan gamla väst och öst i en takt som kan få allt från London till Barcelona att kännas passiva. Transvestiter badar i strålkastarljuset på ett sätt som annars bara i Paris eller Rio. Det är i Berlin som en ny generation påstås ha både råd och tid att rita den nya coola kreativa kartan.

När Amsterdam framstått som ett småputtrigt "haschlandia" med sina coffee shops, så har Berlin alltid dekat ner sig med sitt hårda heroin, som grymt dokumenterats av en global rockelit. I skuggan av Goethe, Beethoven, Wagner, Brahms och annan respektabel kulturfernissa har Berlin ogenerat varit den ledande bordellen i Europa. Kafkasjälar i slitna dammiga kostymer finner här både mer mening och sinnesfrid än i sina andra dystra metropoler. Och även om Berlin nu slåss med sina gamla ruinbröder Beirut och Sarajevo – om att hela, läka och bygga upp – dallrar samtidigt en psykisk delning i luften och rispar i de själar som fortfarande så önskar. Men mest av allt tävlar man med sig själv, med sin egen närliggande historia i fanatism och dekadens.

För det är förstås Berlins historia som gnager i samvetet, försvunna människor som ständigt gör sig påmind, kulhål i väggarna som påminner, psykiska och fysiska ärr som inte släpper sitt grepp förrän efter generationer. Allt tillsammans kokar ihop en urbant spetsad brygd helt unik för Berlin. Visst lockar enorma rariteter på stadens bombastiska museer, visst drar musikaliska snillen, enorma röster, unika uppsättningar och det på gränsen till komiska överutbudet av operor, konserter och omsusade teaterinstitutioner. Men allt hamnar lätt i skuggan av spöken, hot, stämningar, kusligheter, perversiteter.

Här i Berlin är det som om öst och väst för evigt biter sig fast i mångas svarta själar, krig och fred dröjer sig kvar bland återvändsgränder och brännässlor, Sodom och Gomorra är som balsam på allas våra hämningar, utsvultna hjärtan och öppna sår. Luther och Lenin lurar lömskt i bakgrunden, vänsterns och högerens extrema flyglar häckar i stadens utkanter – här har en tant Brun, tant Grön och tant Gredelin alltid funnits att leka med för komplexfyllda politiska egon.

Davidstjärnan och Mercedesstjärnan slåss åter om uppmärksamheten i sina föga blygsamma nybyggen – Daniel Libeskind's Jüdisches Museum i Kreuzberg och Daimler Chryslers nya prestigepalats vid Potsdamer Platz.

Kanske är inte Berlin mer insnärjt i sina egna klichéer och myter än andra städer. Det är bara att de känns tydligare, mer skrämmande. Och att man även förstått hur kittlande lönsam den gamla onda tiden kan vara. Även om mycket efter hand förlorar i kraft i en stad där nazibunkrar och krigsruiner är lika naturliga och vanliga som polkagrisar i Gränna.

Ofta är fula ankungar som Berlin de största experimentgårdarna och arbetsplatserna för spännande arkitektur. För ett av de mest halsbrytande sätten att lära känna Berlin är ju att snabbt dra igenom olika stadsdelar och titta på de vackraste, mest unika eller skrämmande byggnaderna – av Albert Speer, Mies van der Rohe, Le Corbusier och till allt det som nu väller loss i det nya Berlin med Norman Foster, Daniel Libeskind, Helmut Jahn, Jean Nouvel, Rem Koolhaas, vår egen Gerth Wingårdh – må det vara bibliotek, bostadsfabriker, kupoler på riksdagshus, museer, huvudkontor, varuhus eller ambassader.

Men vid mitt första besök på sjuttioalet, hur attraherad och förberedd jag än var på stadens utbombade råhet, lyckades Berlin ändå chockera med sina mesigt beiga nybyggnader. Aldrig kunde jag tro att en stad kunde vara så ful.

Det hotell jag hamnade på, den gata jag bodde på, de kvarter som var en del av det då hippa Västberlin, såg närmast ut som Solna Centrum, möjligen med lite positiva drag av Sundbyberg. Om våra socialdemo-

”NÄR AMSTERDAM FRAMSTÅTT SOM ETT SMÅPUTTRIGT 'HASCHLANDIA' MED SINA COFFEE SHOPS, SÅ HAR BERLIN ALLTID DEKAT NER SIG MED SITT HÅRDA HEROIN, SOM GRYMT DOKUMENTERATS AV EN GLOBAL ROCKELIT.”

kratiska byggnadsingenjörer hade totalförstört Stockholms centrum, var det en bärfis mot vad deras tyska polare åstadkommit i Berlin.

Komiskt var ju, och är ju fortfarande, att det solkigare och sotigare Östberlin för de flesta blev något starkt eggande, med laddade noirkvaliteter. Som en spionroman i svartvitt som sakta börjar röra på sig – var man avlyssnad, var man förföljd? Avsaknaden av reklam tolkades som frihet, lite taskigt käk med en ljummen pilsner var en del av det schysta paradiset. Och somliga ältar med saknad än i dag den tidens hjärntvättade och förljugna romaner.

Vandringarna över gränsen vid Checkpoint Charlie under det kalla kriget är svåra att glömma. Sicksackandet mellan stridsvagnshinder, taggtråd, vaktorn och schäferhundar i tung dimma en novemberdag levde upp till alla den epokens klichéer och drömmar.

Min östtyske vakt med ett automatvapen i ena handen och en kulspetspenna i bröstfickan, tyckte att jag skulle promenera tillbaka till väst och köpa en egen penna för att skriva mitt födelsenummer och passnummer på hans formulär. Jag lydde självfallet order, vandrade tillbaka, köpte penna, sicksackade så på nytt mellan gläfsande hundar, höll glatt upp min nyinköpta kulspets – inte en min, inte ett leende.

Men om den ena sidan murade in sina medborgare för att försöka behålla dem, så betalade ju den andra sidan de sina för att över huvud taget existera. Lika militant grått och trist som öst framstod, lika masturbativt grållt kommersiellt var Västberlin. Som en vulgoprakande avart av kapitalismen och det fria väst. Den mest träffande beskrivningen var nog graffitin ”Västberlin – Östtysklands klitoris”, som i årtal prydde flera ställen av muren. Aldrig någonsin har en stad varit så hyperstimulerad, så bortklemad, så översubventionerad och så sönderpjåskad. De unga fick bättre studielån än kamraterna i Västtyskland, plus ingen värnplikt som extra bonus. De äldre fick påslag på pensionen, för att stanna eller förföras att flytta hit till dödens väntrum. Byråkrater fick sjutton procent högre lön för att acceptera att stanna eller lockas mot sin vilja. Kulturbudgetar visste ingen gräns. Västberlin om något ledde till bevis att money talks. Konkursboet Västberlin uppriggat till tänderna med statliga medel för att framstå som entreprenören, konkurrensen, kreativiteten, kulturen, demokratin, friheten, you name it.

Vill man försöka förstå det tragiska, hårda privata, efterspelet till det djävulska kriget är några timmar med tyska filmer den säkraste inkörsporren till sabbade själar, sårade hjärtan, tvättade hjärnor, och en än i dag skör befolkning; Margarethe von Trottas hårda *Löftet*, Wim Wenders romantiska *Himmel över Berlin* och Wolfgang Beckers mer lustiga *Goodbye Lenin*, men som snabbt får de lite för snabba skratten att fastna i halsen. Addera Tom Tykwers modernt experimentella *Spring Lola* för att känna nuets gnagande. Bli öppet nostalgisk och frossa i det kalla krigets agentromantik med Martin Ritts mäterliga *Spionen som kom in från kylan* – baserad på John Le Carrés roman – och med Richard Burton som den utbrände brittiske agenten och Oskar Werner som den östtyske agenten. Tar man hela grundkursen, laddar batterierna med Fassbinders *Berlin Alexanderplatz*, blir sedan varje steg man tar in i Berlins ödslighet och gråhet, varje samtal man hamnar i på en kneipe på hörnan, fyllt med starkare upplevelser, tankar som hugger till.

Många minnen är absurda, bitvis helt omänskliga eller komiskt berlinska – som de obligatoriskt grymma upplevelserna i Kreuzberg genom åren. Att åla sig ner bakom lite betong mot en

bunkerliknande källare, där hårrocken då dunkade precis rätt. Och så plötsligt upptäcka att han i läderrocken bredvid har en rätta på axelklaffen. Sedan, i den sekundkorta musikpausen, av pipet och pissat längs hans rygg förstå att rätten är ditnitad livs levande. Rättans ägare såg själv minst lika plågad ut i sitt avbrända hår. Några år senare dras jag med på ett så kallat avantgardistiskt galleri med någon med en inbjudan från en av stadens prostituerade. Men som nu i stället för att sälja sitt kön mer traditionellt tagit det drastiska beslutet att själv fotografera det – och hänga upp stora uppförstoringar. Att se den utvalda skaran – hälften borgerligt analyserande med små vinglas i händerna, andra hälften ölhalsande och öppet drogdealande – hade förstås sina urbana vernissagepoänger.

Min dos av klubbkultur är något som jag liksom sugs in i spontant, låtsas vara på studiebesök, observatören. Så har jag förr om åren hamnat på Romy Haags nattklubb för att se en David Bowie som – helt i trans, förtjust, förändrad – omslingrat den magiska ”ägarinnan”. En annan kväll skymtades en Zizi Jeanmaire eller en Bryan Ferry i det transvestitiska extatiska dunklet. Har glatt fortsatt och glidit med in i den sena nattens obskyra och skabrösa klubbvärld, konfronterats med ett kopulerande som kan göra Pasolinis hårdaste filmscener till ett slags chill-out med mjukporr. Har då och då fått hålla handen över glaset, för att andras vätskor inte skulle förändra smaken på min gin & tonic.

I dag är det i stället den mer gulligt hedonistiska gnistan, det nästan hypnotiska techno-bumpa-bumpat på Berghain bakom Ostbahnhof i Friedrichshain, som driver dansgolvet med alla sexuella, asexuella, bisexuella, homosexuella, metrosexuella mot sin unisona partyorgasm i soluppgången. Bäst i världen säger de som har råkollen på allt från Ibiza till Manchester och Manhattan.

Varje år kräver åtminstone en snabbis vid legendariska Paris Bar vid Savignyplatz. Om inte annat så för att se vilken svensk gallerist som väljer Jean Genets strategiska bord närmast herrtoan.

Nyligen viskade en av mina Berlinkamrater i mitt öra: ”Du får bara inte missa dvärgen i föreställningen *Soap* på varietén Chamäleon vid Hackescher Hof, han blåser världens största såpbubblor!” Ständigt dessa dvärgar!

Berlin är inte bara en stad. Det är som ett tillstånd, en attityd, en stämning, som man kan få även på annat håll i världen. Plötsligt bland industrifastigheter i Williamsburg i Brooklyn eller i det gamla proletära Wicker Park i Chicago, eller för den delen i ett graffitityngt och nerslitet Cracolandia i São Paulos inre, så kan någon plötsligt utbrista: ”Det känns precis som Berlin”.

Aldrig har jag själv fått så mycket ”Berlin” som i slutet av sjuttio-talet, när vänner tog in mig på en mörk, rökig sylta i Pigalle och Ingrid Caven började sjunga. På tyska, franska och engelska, med många sånger

signerade av före detta mannen Rainer Werner Fassbinder, så gick det en rysning av ett ogenerat ”Berlin” genom lokalen. Denna berusade och berusande ”Paris röda ros” var helt oslagbar i berlinsk dekadens.

Så har många rockklubbar gungat extra hårt och hänsynslöst med en riktigt sålta tack vare Nina Hagen och hennes genuint berlinska stämna och utspel. Så kunde en Vattenfestival bli dödstyst och få de rätta kittlingarna tack vare Ute Lemper och hennes oslagbart styva kabarétolkningar från just det ”Berlin” som det alltid tycks finnas en längtan tillbaka till.

Och vare sig Marlene Dietrich stod på Berns eller i Las Vegas och rev ner ovationerna, så var det mer ”Berlin” än Bacharach i publikens extas. En del hade koderna och kände till historien om de Berlinklubbar hon frekventerade, förstod vinken om ”the boys in the backroom”, eller visste att hon kunde sin *Das lila lied*. Hon sover nog gott på sin kyrkogård i sin gamla hemstad, även om gravstenen då och då vid Friedenau sprayas med ett brutalt ”slyna i päls”.

Andra känner sig mer initierade, slår upp ett glas, tänder en cigarett och spelar sin Hildegard Knef, ”den tänkande människans Dietrich”, varhelst de bor i världen.

Nu vid mitt senaste Berlinbesök, som råkade sammanfalla med hundraårsfirandet av Zarah Leander, förstod jag att det kanske är en värmländska som varit mest ”Mutter Berlin” av dem alla.

När så tankarna går till Berlin och män är det först till alla de inresta, de tillfälliga berlinarna. De på jakt efter stimulantia och stimulans, inspiration, de som liksom ropat efter ett ”rör mig, berör mig, förstör mig”.

Tydligast och mest aktuell revansch har väl Lou Reed som sommaren 2007, trettiofyra år efter totalsågningarna, nu gör sin bejublade Europaturné med just ”Berlin”. Sångerna om Caroline och Jim – drogigt, promiskuöst, sadistiskt, deppigt – som först nu med distans blir till ett slags ”Kreuzberg galore” som en hel värld tycks vilja ta till sig, med sitt heroin, självmord, vanvård av barn, prostitution. Så långt från Love Parade det någonsin går att komma.

Addera Tom Waits, Carl Johan Vallgren, Carl-Einar Häckner. Berlin har alltid sina allvarligt slitna kostymer, sina strängt komiska höga hattar, sina dvärgar och gengångare som spökar i kulisserna – må det vara den stora romanen, den äkta varietén, den intellektuella rocken.

Helmut Newton må ha vistats större delen av sitt liv i New York och Los Angeles, tagit sina flesta bilder i Paris och Monte Carlo. Men hans militanta kvinnoporträtt, oftast med en brutalt ogenerad nakenhet, blandat med något erotiskt borgerligt sadistiskt är och förblir ett bildspråk som för de flesta symboliserar ”Berlin” och dess undertoner, förbjudna begär.

Var man än är i världen dyker ständigt skuggorna från Christopher

Isherwood och hans *Goodbye to Berlin* upp, oftast i form av en nyuppsättning av John Kanders och Fred Ebbs ursprungligt slemmiga Kit Kat Club på Off Broadway (1966). Numera med starkare inspiration från den dominanta filmversionen av *Cabaret*, av Bob Fosse med Liza Minnelli (1971). Men likt amen i kyrkan, regelbundet på varje teater med hög svansföring, dyker förstås stålfarfar själv upp: Bertolt Brecht. För tillsammans med Kurt Weills musik måste ju ändå hans *Tokskillingsoperan* anses som det mäktigaste Berlin-dokumentet någonsin skapat. Snart åttio år efter urpremiären tycks varje ord än i dag rista in samma berlinska insikt om hur orättvist livet är och djävulskt samhället kan vara.

Kanske just på grund av sin hårda närliggande historia har Berlin något lågmält generöst som man dras till. För mig är det en av de mest sympatiska storstäderna. Den som nalkas Berlin med fördomen om den tyska gapigheten kommer snabbt på nya tankar. Nästan alla kaféer, barer och krogar är fyllda med ett mer civiliserat mummel. Alla tycks ivrigt diskutera, men gestikulerandet känns mognare.

Berlin talar ett lika övertydligt sexuellt språk, som politiskt och kulturellt. Kanske är det därför man inte behöver höja rösten så ofta. Berlinare vet vad de vill, tar för sig om de har lust. Blicken är rakt i ögonen, något ogenerat rättframt.

– Berlin är och förblir som ett bra soldatknull, säger min bartender medan han duttar med kranen i närmare tio minuter och bygger upp skumkronan till ölglasets kant.

Precis som sina främsta kosmopolitiska polare på stadshimlen har Berlin högt i tak. Den tydliga ickedömande attityden är en urban hederskodex.

En av mina främsta trivselfaktorer har varit avsaknaden av riktigt bra krogar. Min sympati har alltid legat hos de enklare, mer rustika ställena. De barer som förstår att allt man behöver är en chili con carne eller en varm soppa. Jag är förstas medveten om att Berlin nu drabbats av samma cuisineimperialism, smakmenyer, mästerkockar och vinchauvinism som alla andra små och stora städer. Så för gästande turister finns förstås nu minst tio krogar som fått med utmärkt beröm godkänt av *Guide Michelin* – Restaurant 44, Facil, First Floor, Fischers Fritz, Hugos, Lorenz Adlon, Margaux, Die Quadriga, Vau och Vitrum.

Men jag kan lugnt fortsätta längs min schnitzlade bana.

När borgerligt busiga Paris Bar ibland känns för spänstigt trångt vid filmfestivaler och konstmässor, dras jag mig mot gamla hundra-åriga livfulla Diener.

Men det första glaset och den första måltiden för min del är redan bestämd i magen och hjärtat på väg in från flygplatsen – en wienerschnitzel med ljummen potatissallad och ett glas rött på underbara Café Einstein i den gamla villan på Kurfürstenstrasse nära Nollendorfplatz.

”HAR GLATT FORTSATT OCH GLIDIT MED IN I DEN SENA NATTENS OBSKYRA OCH SKABRÖSA KLUBBVÄRLD, KONFRONTERATS MED ETT KOPULERANDE SOM KAN GÖRA PASOLINIS HÅRDASTE FILMSCENER TILL ETT SLAGS CHILLOUT MED MJUKPORR.”

Jüdisches Museum, det judiska museet, är kanske den vassaste och viktigaste sevärdheten i det nya Berlin.

Chez Nous, den gamla transshowen vid Schöneberg, tuffar på som om ingenting hänt de senaste 50 åren.

Det ettrigt unga medvetna trashankeriet och de ivrigaste trend-spröten, som just nu har sin hype främst i Friedrichshain, är kanske inte mitt mest inpinkade revir. Men en promenad från Ostbahnhof, kanske en dos Karl-Marx-Allee, ett litet gästspel hos stadens yngsta kafésociety längs Simon-Dach-Strasse, och vidare mot favoritbron Oberbaumbrücke, känd från filmen *Spring Lola*, ingår numera i min nya Berlinritual. Här får man också spana in nya Media City, med allt det hopp som staden har till företag som Universal Music och MTV i häftiga gamla industrilokaler.

På andra sidan i Kreuzberg är jag oftast spontan längs gator som Skalitzer Strasse. Eller dras direkt mot säkra kort som charmören Bierhimmel på Oranienstrasse. Kanske tack vare alla turkar har ju Kreuzberg som ett slags renässans i balans. Här tycks inte höginkomsttagare bara storma in, rusta upp och knuffa undan de andra brokiga skarorna. I ett kvarter här kan man fortfarande stöta på lesbianer, heroinister, anarkister, borgerskap och klubbkids och vanliga tanter i samma turkiska speceriaffär.

Borta i Prenzlauer Berg på östsidan går däremot förborgerligandet med stormsteg. Sedan Gerhard Schröder bjöd Bill Clinton på lunch vid Kollwitzplatz, så har många av krogarna och serveringarna där successivt justerat priserna mot den i alla städer stora nya målgruppen – hjärtat till vänster och plånboken till höger. Jag

smiter dock alltid bort till min krogkompis sedan urminnes dagar, November på Husemannstrasse, gärna redan vid frukost.

Borta vid det så kallade "LSD-distriktet" (gatorna Lychener-Schliemann-Duncker) vid Helmholtzplatz är en av de mer kultlika kvällsfavoriterna Wohnzimmer, ett vardagsrum fyllt av soffor och fåtöljer. När hungern sätter in kan familjen Ziervogel med sin kända currywurst i korvståndet Konnopke's Imbiss vara en genuin räddningsplanka. Ny kärlek sedan en tid tillbaka är de fräscha pizzorna och den hipa publiken hos lilla W på Kastanienallee. Stadd i kassa och tom i magen, så slår ingenting de bästa tyska charkuterierna i choucrouten på Gugelhof.

Stäckars Berlin! Ja, det har väl varit tonläget i världens ledande tidningar det senaste året. Vad baserar sig då denna skepticism på? För Berlin är ju just nu den kanske mest framgångsrika turiststaden i Europa, som ökat mest på alla sätt, och som lyckats attrahera sju miljoner besökare förra året, och nu går in som trea efter Paris och London? Jo, för samtidigt som svansföringen är hög och humöret är i topp, med cred i alla urbana unga stammar, godkänt i tongivande kulturkretsar, så står man med brallorna bokstavligt talat nere.

Sanningen är inte bara att man som borgmästaren Klaus Wowereit själv sagt är "fattig men sexig". För det nya enade Berlin

Det romantiska Berlin, det nya Berlin;
Freischwimmer till vänster, charmig krog och
Wasserlounge, och Club der Visionäre till höger,
som två flodpolare i mörkret.

är ju bubblan som sprack, den största pr-bluffen och medieankan någonsin, eller snällare – drömmen som kraschade.

Att vara skuldsatt upp över öronen är ju en sak, Berlin har säkert även där sneglat på förebilden New Yorks värsta dagar. Men sedan Hitlers uppgång och fall, sedan den stenhårda bombningen från de allierade, Sovjets ockupation, det kalla kriget, muren ... så har ju alla varit på flykt från Berlin, inte bara i öst utan även i väst.

Journalistiken runt muren har ju gjort att många trott att alla flydde till Västberlin, men nittio procent av alla frihetshungriga, utbildade eller vassa armbågar drog till drömmen i Västtyskland. Alla industrier i Östberlin klappade ihop, när de visade sig värdelösa. Men även företagen i Västberlin accelererade sin flykt. En stor del av borgerskapet packade väskorna, de intellektuella drog. Två tredjedelar av det mesta fanns inte längre. Som en förbjuden tanke svepte genom alla läger: "Vem vill frivilligt vara kvar mitt i det gamla hjärntvättade Östtyskland?" – framför allt om man inte längre får betalt för det.

Men humöret i ledningen av Berlin ser ut att ha en tuff stridsplan. Successivt har man plockat till sig fyra hundra gallerier, lockat delar av den tyska musikbranschen, fått i gång filmindustrin, attraherar forskare. Och turismen har skapat tiotusentals nya servicejobb i alla branscher.

Den stora frågan är förstas hur man ska kunna locka hundratusentals ur den tyska hårt skattebetalande medelklassen och borgarklassen till Berlin. De som nu har ett behagligt liv i de andra tyska

storstäderna. Många glömmer ju att det till exempel är Hamburg som har reklambyråerna, it-branschen, bokförlagen, tidningarna, advokatkontoren, konsulterna. Att Frankfurt har börsen, bankerna, den stora flygplatsen.

Dagens beslutsfattare har förstas dragit ett streck över trettio-, fyrtio-, femtio-, sextio-, sjuttio- och åttiotalen. Man drömmer om att återskapa ett nytt Berlin med samma drag under galoscherna som man hade på tjugotalet.

Men optimister ser att Berlin är på väg att lyckas med gallerister och konstnärer, man har bögar i sitt grepp, det puttrar av sex, drugs & rock'n'roll, film och musikbranschen tycks vara villig att röra på sig. Utländska företag, som inte kan locka anställda till andraorstäder i Europa på grund av för höga bostadspriser, sneglar på Berlins tomma våningar och låga hyror. Men inte minst, man är på väg att locka tillbaka många av de överlevande av de judiska berlinarna.

För om det är bra många tyskar som inte längre har kvar sin väska i Berlin, så tycks vi vara bra många andra som gärna drar dit för en weekend eller mer. Många av oss får direkt tindrande ögon av den smittande optimismen och sympatiska andan man möts av.

Och blir sugna på att ta större beslut. Som de just nu sjunger på en liten kabaré i New York: "So you think you can Weimar". ■

Från det arkitektoniskt mästertliga judiska museet till trashankskulturen vid Oranienburger Strasse. Berlin erbjuder högt, lågt och allt mitt emellan. Och numera en massa riktigt bra krogar.

FLYG

German Wings (www.germanwings.com), Lufthansas lågprisbolag, flyger dagligen Arlanda–Berlin och priserna ligger oftast runt cirka 300 kronor i vardera riktningen. Även lågprisbolaget **Air Berlin** (www.airberlin.com) har börjat flyga från såväl Stockholm som Göteborg. Och Berlin går förstås även att nå med **SAS** (www.sas.se), biljetter från 650 kronor för den som bokar rätt och i rätt tid.

INFORMATION

Tyska Turistbyrån i Stockholm (08-665 18 81) tillhör de mest välorganiserade och kunniga, med mängder av information om Berlin. Vill man själv söka finns det mesta på www.visitberlin.de.

Reslektyr till planet finns hos de flesta bokhandlarna. *Time Out Berlin* tycker jag personligen är den bästa internationella guideboken. *Wallpaper Berlin* är mer skruvad ur design- och arkitekturperspektiv, men är en bra inkörsport till allt det mest sevärda. Brilljant för den som är läslat men nyfiken är *Topp 10 Berlin*. Lektyr till hotellsängen och mer litterär guidning vid kaféborden är Carl-Johan Vallgrens *Berlin på 8 kapitel* (Albert Bonniers, 1999). Hos Berlins stora bokhandlare drunknar man förstås i speciallektyr om Berlin, både på tyska och engelska. Om du aldrig kan få nog gå till **Berlin Story**, Under den Linden 40 i Mitte.

Stadsmagasinen *Prinz* (www.prinz.de) och *Zitty* (www.zitty.de)

har oftast bäst koll på veckans alla aktuella händelser. Och här i RES var den senaste sextonsidiga guiden till Berlin (av Matilde Sköld) i mars-numret 2006.

MÅSTEN

Spiralvandringen upp i Norman Fosters glaskupol på Reichstag plus ett besök i Daniel Libeskinds mästerverk **Jüdisches Museum**. Vandra **Wilhelmstrasse** som var nazisternas nervcentrum. Bara den gamla byggnaden för luftfartsministeriet finns kvar (i dag finansministeriet). Vid bunkern där Hitler begick självmord den 30 april 1945 är det nu en lekplats. En dos av Stalin och en ödesmättad promenad längs Karl-Marx-Allee.

En liten bit bort bubblar det nya unga Berlin som mest på Simon-Dach-Strasse i Friedrichshain. Den numera kultförklarade östtyska livsstilen finns att beskåda på **DDR Museum Berlin** på Karl-Liebknecht-Strasse. De kalla kårarna från det kalla kriget känns mest vid den bevarade Muren vid Bernauer Strasse.

Några kvarter bort gror ett nytt hett Berlin med "årets gallerigata", längs Brunnenstrasse. En sista flukt på ruinromantiken och trashankskulturen, numera mer turistanpassat avantgarde, kan man få vid **Tacheles** på Oranienburger Strasse. Här runt hörnan från den återuppförda **Neue Synagoge**, där Kristallnatten började den 9 november 1938, är alla judiska minnen som starkast längs Grosse-Hamburger-Strasse i Scheunenviertel.

Ett lyckligt slut på en tour de force genom ett politiskt Berlin är ett besök på det präliga varuhuset **KaDeWe**, som just i år firar sin hundraårsdag med en extra dos kapitalism utan skam.

GUIDEFÖRETAG

Berlin har ett av de smartaste guidebolag vi stött på i någon storstad, **Berlinagenten** (www.berlinagenten.com), omskrivet i världens ledande medier.

Personligt guidade turer in i Berlinares hem, sanslösa nätter, de olika köken, eller vad man nu

än önskar. Att guiden heter Henrik Tidefjärd och är en svensktalande Berlinexpert gör ju inte saken sämre.

HOTELL

Lux 11

Den gamla avlyssningscentralen är nu designhotell, eller snarare ett coolt lägenhetshotell. Mitt i den nya smeten, runt hörnan från Alexander-berg och nära de spännande gallerierna samt det nya kroglivet vid Scheunenviertel och Auguststrasse.

Adress: Rosa-Luxemburg-Strasse 9–13, Mitte
Tel. +49-30-936 28 00
Webbplats: www.lux-eleven.de

Westin Grand

En av de stora höjdarna i öst på Friedrichstrasse. Färdigställt just före murens fall för att visa att öst kunde slå väst på fingrarna inom sfären "lyxhotell, Las Vegas, Broadway", då med tusen anställda, dålig service och låg beläggning – nu rustat men all östpompa bevarad,

med två hundra anställda, toppservice och fullbelagt. Ett kvarter från Unter den Linden.

Adress: Friedrichstrasse 158-64, Mitte
Tel. +49-30-202 70
Webbplats: www.westin.com

Savoy

Ett av de charmigaste och bästa av hotellen runt Savignyplatz. Hela Weimarkänslan. Historien sitter i väggarna. Hotellet var också Thomas Manns favoritadress under Berlinbesöken. Inte minst älskar många Weinrot Restaurant och Times Bar med sitt bibliotek.

Adress: Fasanenstrasse 9–10, Charlottenburg
Tel. +49-30-31 10 30
Webbplats: www.hotel-savoy.com

Askanischer Hof

Kanske för att hotellet ligger mitt på Kurfürstendamm, så tror en del att det måste vara något fel, typ dyrt och krasst. Alla vill ju in här på sidogatorna runt Savignyplatz. Men det här är pärlan bland dem alla, mångas hemlis och Berlinfavo-

BERLIN

rit. Här bodde alltid Helmut Newton. David Bowie hade det som sitt näste under sina gyllene Berlinår. Och med sina endast femton rum och en orörd originalatmosfär får det den där rätta känslan à la Christopher Isherwood.

Adress: *Kurfürstendamm 53, Charlottenburg*
Tel. +49-30-881 80 33
Webbplats: *www.askanischer-hof.de*

Bogota

Ett av de lite enklare hotellen på tvärgatorna till Kurfürstendamm, nära Savignyplatz. Och med den där stämningen som blev "Berlin" för så många under Västberlins glansdagar. Hotellet har bevarat den berömda modiefotografen Yvas studio. Det var hos henne som Helmut Newton började som fotoassistent.

Adress: *Schlüterstrasse 45, Charlottenburg*
Tel. +49-30-881 50 01
Webbplats: *www.hotelbogota.de*

Propeller Island City Lodge

Ett av de mest annorlunda och extrema hotellen, inrett av konstnären och ägaren Lars Stroschen. Favoriter är uppochnervända rummet och fängelsecellen. Långt bort vid Kudamm vid Adenauerplatz.

Adress: *Albrecht-Achilles-Strasse 58, Wilmersdorf*
Tel. +49-30-891 90 16
Webbplats: *www.propeller-island.com*

Die Fabrik

Ett hippt hostel i en gammal industrifastighet med bra läge i det

härligt frodiga Kreuzberg. Allt från billigare bäddar i flerbäddsrum till mer normala dubbelrum. Sympatisk mötesplats i huset är Café Eisenwaren.

Adress: *Schlesische Strasse 18, Kreuzberg*
Tel. +49-30-611 71 16
Webbplats: *www.diefabrik.com*

BARER OCH KROGAR

Borchardt

Om någon med rätt kontokort säger till mig: "Ta mig till ett jättebra, men charmigt och genuint Berlinställe. Och där det finns spännande människor som styr och ställer lite här i stan." Då är svaret givet. Detta tyskspråkiga brasserie, återskapat några hus från dess förebild från artonhundratalet samlar en stor del av den politiska makteliten blandat med de tunga mediefigurerna och ett ofta sevärt elegant glitterati. Enligt tyska *Gourmet (Feinschmecker)* är det den främsta "scenen" i Berlin.

Adress: *Französische Strasse 47, Mitte*
Tel. +49-30-818 861 62

Café Einstein

Till denna charmiga gamla villa med sitt wienercafé styr jag alltid mina första steg. De röda sofforna, de vackra stolarna, mumlet i lokalen. Perfekt miljö för första frukosten, första lunchen, första koppen kaffe, första middagen ... En Wienerschnitzel med ljummen potatissallad, ett glas vin. Och en bunt tidningar.

Adress: *Kurfürstenstrasse 58, Nollendorfplatz*
Tel. +49-30-261 50 96

Der Imbiss W

Detta lilla "W" som är ett uppochnervänt "M" från McDonald's, är perfekt raststuga och håll i väggen på hippa ströget i Prenzlauer Berg. Smart snabb mat, underbar pizza, cool publik. Grannen med samma ägare är hundratre, med en av de mest populära trottoarserveringarna och mötesplatserna.

Adress: *Kastanienallee 49, Prenzlauer Berg*
Tel. +49-30-484 926 57

Wohnzimmer

En av de mest sympatiska barerna i det nya framgångsrika Prenzlauer Berg är detta stora "vardagsrum". Nersjunket i härliga soffor och fåtöljer diskuterar här ett medvetet och mänskligt klientel någon kontroversiell bok, stadens ekonomi eller kvällens rock'n'roll.

Adress: *Letttestrasse 6/Helmholtzplatz, Prenzlauer Berg*
Tel. +49-30-445 54 58

Gugelhof

Den rätta centraleuropeiska bistro-miljön, som blandar färgerna nikotin och mörkbrunt. Ett pondusfyllt berlinskt klientel skapar en härligt insuttet charm. Det respektingivande köket med de bästa charkuterierna i stan kammade hem högsta vinsten när Gerhard Schröder år 2000 klev in genom dörren med Bill Clinton och beställde choucroute!

Adress: *Knaackstrasse 37/Kollwitzplatz, Prenzlauer Berg*
Tel. +49-30-442 92 29

Paris Bar

Den främsta matinstitutionen i stan för klassiskt nätverkande med alkohol. Hit dras skådespelare, konstnärer, författare. Men även deras överordnade – stora teaterchefer, gallerister, förläggare, regissörer. Ett berlinskt borgerligt brus blandat med alla de rätta från New York, Paris, Moskva, Hamburg, Hollywood och Stockholm. Vilda aftnar, stora gester, högt i tak. Ett klassiskt kosmopolitiskt storhetsvansinne inom livet och konsten.

Adress: *Kantstrasse 152/nära Savignyplatz, Charlottenburg*
Tel. +49-30-313 80 52

Bierhimmel

Puttrigt mänsklig men småkaxigt medveten adress som blandar

kafé och bar på det rätta berlinska sättet. På den berömda strippen av Oranienstrasse i Kreuzberg. Andra favoriter här är lite orientaliska Rote Harfe, multisexuella Roses och nattens SO36. För den våldsamt hungrige är Henne ett par kvarter bort på Leuschnerdamm en klassisk kreuzbergare med bara en rätt, kycklingen pang bom.

Adress: *Oranienstrasse 183, Kreuzberg*

BÄST I STAN

"Bäst i stan" enligt *Michelin* och *Gault Millau*: Tim Raue på Swissôtels **Restaurant 44** är "årets kock" i Tyskland, våldsamt uppskriven i *Gault Millau* och prydd med en stjärna av *Michelin*. Om det tidigare var skralt med toppkrogar i Berlin, så är det väl nu snarare fullt.

Andra omtalade kokar och krogar på topphotellen är Christian Lohse på Regents Fischers Fritz, Thomas Kellermann på Ritz-Carltons Vitrium och Thomas Kammeier på Intercontinentals Hugos.

Men bäst genom åren är Matthias Buchholz på **First Floor** på Hotel Palace.

Charmören bland de mest stjärnbeströdda och omsusade är nog Kolja Kleeber med sitt innovativa **Vau**.

Mest oförglömliga personliga service påstås man få av "årets hovmästare" Gerhard Retter på **Lorenz Adlon**.

Restaurant 44 – *www.berlin.swisotel.com*

Fischers Fritz – *www.fischersfritz-berlin.com*

Vitrium – *www.ritzcarlton.com*

Hugos – *www.hugos-restaurant.de*

First Floor – *www.firstfloor.palace.de*

Vau – *www.vau-berlin.de*

Lorenz Adlon – *www.hotel-adlon.de*

Text: Bobo Karlsson
Foto: Bruno Ehms